4.1. Kurban Çeşitleri

Kurban kelimesi Türkçe'de, başta kurban Bayramı'nda kesilen hayvan olmak üzere, Allah'a yaklaşmak maksadıyla başka zamanlarda ve başka sebeplerle kesilen hayvanları da kapsar.

49 bk. Mâide suresi, 27. ayet.
50 bk. Sâffât, 37/100-107.
51 Kevser suresi, 2. ayet.
52 İbn Mâce, Edâhî, 2; Müsned, II, 321.

Kurban çeşitleri şöyle sıralanabilir: Kurban Bayramı'nda kesilen kurban (udhiye), kıran ve temettü haccı yapanların kestikleri ve hedy adı verilen kurban, hacda yasakların ihlali hâlinde kesilmesi gereken ceza ve kefaret kurbanı, adak (nezir) kurbanı ve akika kurbanı.

Udhiyye: Kurban Bayramı (îdü'l-adhâ) içinde Allah'a yaklaşmak maksadıyla kesilen ve belli şartları taşıyan kurbanlara denir. Deve, sığır ve davar cinsinden olur. Deve ve sığır yedi kişi için, davar (koyun ve keçi) bir kişi içindir.

Hedy kurbanı: Hac ve umre menâsikiyle ilgili olarak Kâbe'ye ve Harem bölgesine hediye olmak üzere kesilen kurbanlara hedy denir. Hedy kurbanları, tatavvu (nafile) ve vacip olmak üzere iki kısımdır. Mükellefiyet yönünden birbirinden tamamen ayrı ise de, hedy kurbanı keyfiyet bakımından, aynen udhiyye gibidir. Koyun ve keçi cinsinden olan kurbana dem, sığır ve deve cinsi kurbana ise bedene denir. Temettu' ve kıran haccı yapanların, hedy kesmeleri vaciptir. Temettu' veya kıran haccı yapanlardan, çeşitli sebeplerle temettu' ve kıran hedyi kesme imkânı bulamayanlar, üçü hac esnasında, yedisi de hacdan sonra olmak üzere toplam on gün oruç tutarlar.[53]

Ceza ve kefaret hedyi: Hac ve umre ile ilgili düzenlemelere riayet etmemekten (cinayet) dolayı ceza olarak veya meydana gelen eksikliği gidermek üzere (kefaret) kesilmesi vacip olan kurbandır.

Adak kurbanı (nezir): Dinen yükümlü olmadığı hâlde, kişinin farz ya da vacip türünden bir ibadeti yapacağına dair Allah'a vaatte bulunmasıdır. Kur'an'da kişinin yaptığı adağa uygun davranması iyi kulların vasıfları arasında sayılmıştır.[54] Hadislerde de Hz. Peygamber, Allah'a itaat kabilinden adakların yerine getirilmesini emretmiş, Allah'a isyan veya masiyet kabilinden olan konularda adakta bulunulmamasını, şayet yapılmışsa buna uyulmamasını istemiştir.[55]

Bazı hadislerinde de Hz. Peygamber'in adakta bulunmayı hoş karşılamadığı görülür.[56] Bu sebeple de İmam Şâfiî ve Ahmed b. Hanbel başta olmak üzere fakihlerin önemli bir kısmı adak adamanın mekruh olduğu görüşündedir. Hanefiler ise Allah'a ibadet ve taat kabilinden adakta bulunmayı mubah görürler. Bununla birlikte, Allah'a isyan ve masiyeti içermediği sürece, hangi grupta yer alırsa alsın, adakta bulunulduğunda yerine getirilmesi dinen vacip görülmüştür.

Çocuğun doğumunun ilk günlerinde Allah'a bir şükran nişanesi olarak akika kurbanı kesilir.

53 bk. Bakara suresi, 196. ayet.
54 bk. İnsân suresi, 7. ayet.
55 bk. Buhârî, Eymân, 26-27; Müslim, Nezir, 8; Ebu Dâvûd, Eymân, 12.
56 bk. Buhârî, Eymân, 26; Müslim, Nezir, 2.

Adak kurbanı, istendiği zaman kesilebilir. Fakat belli bir zamanda kesilmesi adanmışsa özürsüz olarak o zamandan sonraya bırakılması günah olur. O zaman gelmeden önce de kesilebilir. Kurban kesmeyi adayan kimse bu adak kurbanın etinden yiyemeyeceği gibi bakmakla yükümlü olduğu kimseler de yiyemez. Şayet yerlerse bunun bedelini fakirlere tasadduk etmeleri gerekir.

Akika kurbanı: Akika, insan ve hayvan yavrularının ana rahmindeyken başında biten tüylere, yeni doğan çocuğun başındaki saça denir. Akika kurbanı kesildiği gün çocuğun başı da tıraş edildiği için kurban bu adı almıştır. Çocuğun doğumunun ilk günlerinde Allah'a bir şükran nişanesi olarak kesilen akika kurbanı Hanefiler'e göre mubah (bazı rivayetlerde mendup), diğer üç fıkıh mezhebine göre sünnettir. Hz. Peygamber torunları Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin için birer koçu akika kurbanı olarak kesmiş ve ümmetine de yeni doğan kız ve erkek çocukları için akika kurbanı kesmelerini tavsiye etmiştir.[57] Resul-i Ekrem'in bu tür uygulama ve tavsiyeleri, doğum gibi mutlu olayların yakın çevreye duyurulması, sevincin onlarla paylaşılması ve neticede sosyal yapının ve dayanışmanın sağlamlaştırılması yönünde önem arzeder. Akikanın etinden kurban sahibi ve ailesi, yakın dostları yiyebileceği gibi tasadduk da edilebilir.

DOLDURALIM

KURBAN ÇEŞİTLERİ

....

....

....

....

....

Yukarıdaki kavram haritasını dolduralım.

57 bk. Buhari, Akika, 2.